

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอแนวคิดทฤษฎี พร้อมกับศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543
- 1.3 แนวปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
- 1.4 แนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ
- 1.5 ลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.6 การบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยภายในประเทศ
- 2.2 งานวิจัยจากต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นคณะบุคคลซึ่งมีความสำคัญที่จะทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมกิจกรรมของสถานศึกษา ในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการที่จะมีส่วนร่วม ร่วมกับ ชุมชนในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน

คณะบุคคลที่ทำหน้าที่ดังกล่าว เริ่มมีตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบระเบียบที่ชัดเจน ในปี พ.ศ. 2452 ได้แต่งตั้งกรรมการตำบล ประกอบด้วยกรรมการ 3 คน คือ กำนัน หรือ

หัวหน้าตำบล 1 คน เจ้าอธิการ ซึ่งเป็นเจ้าคณะหมวดในตำบล 1 รูป และแพทย์ประจำตำบล 1 คน มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็กเข้าเรียน หาครูมาสอน เรียกโรงเรียนที่ตั้งขึ้นนี้ว่า “โรงเรียนประชาบาล” โดยใช้ทุนทรัพย์ของประชาชน จนถึง พ.ศ. 2525 จึงได้มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525

ต่อมา พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เนื่องจากมีข้อมูลจากการวิจัย พบว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษายังไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งด้านการดำเนินการ การมีส่วนร่วม ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง และการให้คำปรึกษา แนะนำ แก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางการพัฒนา ประกอบกับกระแสความต้องการให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น กรมสามัญศึกษาให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดดำเนินตามนโยบาย การกระจายอำนาจสู่ชุมชนท้องถิ่นให้มีบทบาท มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา โดยการจัดให้มีคณะกรรมการโรงเรียนที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา 2539 : 10)

ใน พ.ศ. 2540 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดผลงานอย่างเป็นรูปธรรม กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ขึ้น เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนหลายฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชน และเป็นระเบียบ คณะกรรมการสถานศึกษาฉบับแรกที่กำหนดให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการเป็นกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่าหน่วยงานทางการศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญของคณะกรรมการในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากและเพิ่มขึ้นตามลำดับ

จากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลและให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและค่าตอบแทนสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ไว้ในหมวด 7 มาตรา 54 และมาตรา 55 ดังนี้

มาตรา 54 ให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาของรัฐและระดับเขตพื้นฐานการศึกษาเป็นข้าราชการ ในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู

โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 55 ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ เกื้อกูลอื่น สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ

ดังนั้น เพื่อให้ระบบการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระจายสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 39 และมาตรา 54 โดยยึดหลักการพิจารณาผลงาน หลักคุณธรรม ความ โปร่งใส ความคุ้มค่า และยึดหลักประโยชน์ของผู้เรียนหรือผู้รับบริการเป็นสำคัญ สำนักงานปฏิรูปการศึกษาจึงเสนอแนวทางการจัดระบบการบริหารงานบุคคล ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 6 เรื่อง ดังนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2544 : 49-62)

1. กลไกการบริหารงานบุคคล
2. การกำหนดตำแหน่ง วิทยฐานะ และการให้ได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทน
3. การสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง และ โยกย้าย
4. สิทธิประโยชน์
5. วินัย การดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์ และการออกจากราชการ
6. การพัฒนาและส่งเสริมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลไกการบริหารงานบุคคลแบ่งออกเป็น 5 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

1. การกำหนดให้มีองค์คณะบุคคลในการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3 ระดับคือ ระดับนโยบาย ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา

2. คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่

การศึกษา

4. คณะกรรมการสถานศึกษา
5. การจัดตั้งสำนักบริหารงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

การศึกษา

จากกลไกการบริหารงานบุคคล ในส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษากำหนด จำนวนคณะกรรมการตั้งแต่ 7-15 คน ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา ตามที่คณะกรรมการการศึกษาฯ และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษากำหนด ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้แทนผู้ปกครอง	กรรมการ
2. ผู้แทนครู	กรรมการ
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน	กรรมการ
4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	กรรมการ
5. ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา	กรรมการ
6. ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
7. ผู้อำนวยการสถานศึกษา	กรรมการ

เพื่อให้การคัดเลือกและการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ให้ขั้นตอนและวิธีการให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

1. ขั้นตอนและวิธีการสรรหาคณะกรรมการ โดยทั่วไป
 - 1.1 ประชุมคณะกรรมการการศึกษาชุดปัจจุบัน เพื่อกำหนดจำนวนและสัดส่วนของกรรมการในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 7 คน และไม่เกิน 15 คน
 - 1.2 ประกาศรับสมัครกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้แทนของผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนศิษย์เก่า ระยะเวลารับสมัคร ไม่น้อยกว่า 15 วัน
 - 1.3 ดำเนินการคัดเลือกกรรมการสถานศึกษาในองค์ประกอบต่าง ๆ ให้ได้ตามสัดส่วนที่กำหนด
 - 1.4 ดำเนินการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการสถานศึกษาในแต่ละองค์ประกอบประชุมร่วมกันเพื่อเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 เท่าของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วดำเนินการคัดเลือกตามขั้นตอน
 - 1.5 เสนอรายชื่อกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับคัดเลือกต่อผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดเพื่อลงนามแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาต่อไป

2. ขอบข่ายและเจตนารมณ์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ผู้แทนผู้ปกครอง โดยเจตนารมณ์ มุ่งเน้นให้ผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถานศึกษานั้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ปกครองให้มากที่สุดเท่าที่พึงกระทำได้ ซึ่งในการนี้ยังใช้กับกระบวนการสรรหาในองค์ประกอบของผู้แทนศิษย์เก่าด้วย

2.2 ผู้แทนครู หมายถึง ข้าราชการครูปฏิบัติการสอนและให้หมายรวมถึงผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาด้วย

2.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยความสมัครใจของสมาชิก มีการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสมาชิก และสังคม ชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง มีที่ตั้งของกลุ่มแน่นอน ภายในเขตบริการของโรงเรียน ผู้สมัครต้องมีหลักฐานแสดงการเป็นผู้แทนองค์กรชุมชนนั้น ๆ

2.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล แต่โดยเจตนารมณ์ ต้องการสมาชิก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน เช่น สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เป็นต้น เข้าร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาในฐานะผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และต้องมีเอกสารแสดงหรือหนังสือรับรองจากคณะกรรมการนั้นๆ

2.5 ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในศิลปวิทยาการด้านต่างๆ ที่คณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่า มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา สำหรับผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นนั้น หมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับในท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ ในด้านต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม ตลอดจนผู้ปกครองท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

2.6 ผู้แทนศิษย์เก่า หมายถึง ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น

3. การกำหนดสัดส่วนของการมีส่วนร่วมของสตรีในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดไว้ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของคณะกรรมการทั้งหมด การคัดเลือกและสรรหาคณะกรรมการที่เป็นสตรีเป็นศิลปะในการบริหารและจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษา

4. แนวทางการตรวจสอบคุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษา

4.1 ผู้แทนผู้ปกครอง ตรวจสอบจากทะเบียนนักเรียน และหรือสมุดรายนงานประจำตัวนักเรียน (ป.01) หรือ (รบ.4 ต)

4.2 ผู้แทนศิษย์เก่า ตรวจสอบจากทะเบียนนักเรียนหรือบัญชีรายชื่อ (ป. 03) หลักฐานแสดงผลการเรียนเมื่อจบหลักสูตร หรือ ใบ รบ. ต่าง ๆ

4.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน ตรวจสอบจากหลักฐานการจดทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนดหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งมีผู้นำองค์กร หรือคณะผู้บริหารรับรองไม่น้อยกว่า 5 คน พร้อมบัตรประจำตัวประชาชน

4.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตรวจสอบจากบัตรประจำตัว หรือ หนังสือรับรองที่ผู้บริหารองค์กรออกให้

4.5 ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบจากปริญญาบัตร วุฒิบัตร ประกาศนียบัตร หรือหลักฐานเชิงประจักษ์ พร้อมบัตรประจำตัวประชาชน หรือหลักฐานอื่นที่ทางราชการออกให้ ที่เชื่อถือได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
5. สรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผังแผนภาพที่ 1
Rajabhat Mahasarakham University

แผนภาพที่ 1 การสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ฐาน พ.ศ. 2543

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบ เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2544 : 1-6)

เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

อาศัยอำนาจความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ประกอบกับมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับวันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539”

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือขัดแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียนของรัฐบาลที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่หมายรวมถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการที่รับผิดชอบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละ 7 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย

5.1 ผู้แทนผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.2 ผู้แทนครู ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้นจำนวน ไม่เกิน 2 คน

5.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน ได้แก่ ผู้แทนชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกิน 2 คน

5.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.5 ผู้แทนศิษย์เก่า ได้แก่ ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

5.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 4 คน

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน 5.1, 5.3, 5.4, 5.5 และ 5.6 เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

ข้อ 6 ให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามข้อ 5 โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

ข้อ 7 การให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ ให้ดำเนินการดังนี้

7.1 ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้แทนตามข้อ 5(5.1, 5.2, 5.3, 5.4 และ 5.5)

7.2 ให้ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกตามข้อ 7 (7.1) คัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6

7.3 ให้ผู้ได้รับการคัดเลือกตามข้อ 7(7.2) และผู้บริหารสถานศึกษา เสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ตนเห็นสมควรจำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 และให้ประชุม คัดเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6

7.4 ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำรายชื่อเสนอผู้มีอำนาจตามข้อ 9 เป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง

ในกรณีไม่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นตัวแทนในองค์ประกอบใด ให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้น จำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ใน ข้อ 6 และให้ผู้ได้รับการเสนอรายชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่มิผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใด ไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกดังกล่าวเป็นกรรมการใน

องค์ประกอบนั้น แล้วให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นจำนวนสองเท่าของจำนวนที่ยังขาดอยู่และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดมีจำนวนเท่ากับจำนวนกรรมการตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกดังกล่าวเป็นกรรมการในองค์ประกอบนั้น

ข้อ 8 คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ

8.1 เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา

8.2 เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี

8.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

8.4 ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ

สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 9 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้งและอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ

ข้อ 10 ให้คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

คณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบนี้ในวาระแรก เมื่อครบกำหนด 2 ปี ให้จับสลากออกกึ่งหนึ่งในกรณีที่เกินจำนวนก็ให้พิเศษเพิ่มเป็น 1 คน เว้นกรรมการและเลขานุการ

ให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหากรรมการทดแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระสองตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อ 7 โดยให้อยู่ในตำแหน่ง ตามวาระในวาระหนึ่ง

การสรรหากรรมการใหม่แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระหนึ่ง และวาระสาม ให้ดำเนินการภายในสี่สิบห้าวัน นับจากครบวาระหรือครบกำหนดแล้วแต่กรณี

กรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะได้มีการประกาศแต่งตั้งกรรมการใหม่

กรรมการที่พ้นวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการได้อีก

ข้อ 11 กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

11.1 ออกตามวาระ

- 11.2 คาย
- 11.3 ลาออก
- 11.4 ขาดคุณสมบัติตามข้อ 8
- 11.5 เป็นบุคคลล้มละลาย
- 11.6 เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- 11.7 ได้รับโทษจำคุกหรือคำพิพากษาถึงที่สุดเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 11.8 พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5 (5.2) และผู้บริหารสถานศึกษา
- 11.9 พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(5.1)
- 11.10 พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(5.4)
- 11.11 คณะกรรมการไม่น้อยกว่า สองในสาม มีมติให้ออก ยกเว้น ตำแหน่งกรรมการและเลขานุการ
- ข้อ 12 ในกรณีที่กรรมการในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่าเก้าสิบวัน ให้สถานศึกษาดำเนินการตามข้อ 7 เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในองค์ประกอบรายนั้น ภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน
- ข้อ 13 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้
- 13.1 กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 13.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 13.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 13.4 กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- 13.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- 13.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

13.7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

13.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

13.9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

13.10 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

13.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร

13.12 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายงานจากหน่วยงานต้นสังกัดของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สถานศึกษานั้น

Rajabhat Mahasarakham University

ข้อ 14 ให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง

การดำเนินการประชุมคณะกรรมการ ให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยให้มีกรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งที่มีอยู่ในขณะนั้น และให้มีผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง ให้รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการด้วย

ให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานผลการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่งภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการประชุม

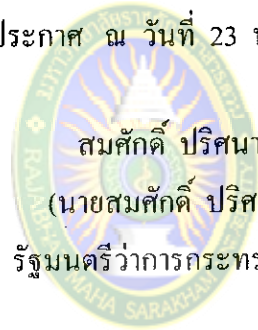
ข้อ 15 ในวาระเริ่มแรกให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรมที่สถานศึกษาสังกัด ดำเนินการให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน นับตั้งแต่วันประกาศใช้ระเบียบนี้

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้คณะกรรมการโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน ประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะมีการประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตามระเบียบนี้รวมทั้งดำเนินการให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

สถานศึกษาที่ไม่มีคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการ โรงเรียนอยู่ในวันที่ ประกาศใช้ระเบียบนี้ ให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ซึ่งเป็นเจ้าสังกัดกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

ข้อ 16 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 23 พฤษภาคม 2543

สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล

(นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2543

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ประกอบกับมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการ จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกข้อความตามวรรคหนึ่งในข้อ 15 แห่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน “ในวาระเริ่มแรกให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรมที่มีสถานศึกษาในสังกัดดำเนินการให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายใน หนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันใช้ระเบียบนี้”

ประกาศ ณ วันที่ 13 กรกฎาคม 2543

สมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล

(นายสมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

1.3 แนวปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 นี้ใช้บังคับสำหรับสถานศึกษา ของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระเบียบนี้ในส่วนของกรมสามัญศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด ซึ่งได้กำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติตามระเบียบฯ ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2544 : 47-58)

การกำหนดหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง

1. ผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ดังนี้

1.1 แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจในกรณีที่ไม่มีความคณะกรรมการสถานศึกษาชุดเดิม เพื่อกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบฯ ข้อ 5

1.2 ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาโดยตำแหน่ง

1.3 ดำเนินการสรรหากรรมการสถานศึกษาจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตามระเบียบ

ข้อ 5 (ยกเว้นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ) ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนศิษย์เก่า กลุ่มละ 1-2 คน รวมทั้งสิ้น 5-10 คน

1.4 ดำเนินการร่วมกับผู้แทนจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับคัดเลือกตามข้อ 1.3 เสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิเป็นสองเท่าของจำนวนที่กำหนด แล้วคัดเลือกให้เหลือตามจำนวนที่กำหนด

1.5 ดำเนินการร่วมกับผู้แทนที่ได้รับคัดเลือกตามข้อ 1.3 และ 1.4 คัดเลือกประธานจากผู้แทนตามระเบียบข้อ 5 (5.1,5.3,5.4,5.5 และ 5.6) ยกเว้น (5.2) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

1.6 จัดทำประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาและนำเสนอให้ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดลงนามในประกาศ

1.7 ดำเนินการให้มีการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง และรายงานผลการประชุมต่อผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดภายใน 15 วัน นับแต่ในวันที่มีการประชุม

1.8 ดำเนินการสรรหากรรมการทดแทน แล้วนำรายชื่อเสนอผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 Rajabhat Mahasarakham University
 ดำเนินการสรรหากรรมการทดแทน แล้วนำรายชื่อเสนอผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดเพื่อลงนามแต่งตั้งในกรณีที่กรรมการสถานศึกษาชุดเดิมต้องพ้นจากตำแหน่งตามวาระแรกเมื่อครบกำหนด 2 ปี ตามระเบียบข้อ 10 ภายใน 45 วัน และในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในองค์ประกอบใดว่างลง

2. ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด มีหน้าที่ดังนี้

- 2.1 พิจารณาลงนามในประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา
- 2.2 อนุญาตการลาออกของกรรมการสถานศึกษา
- 2.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นไปตามระเบียบฯ
- 2.4 กำกับติดตามให้สถานศึกษาปฏิบัติตามระเบียบฯ

3. คณะกรรมการสถานศึกษา มีหน้าที่ดังนี้

- 3.1 ดำเนินการคัดเลือกประธาน และรองประธานจากผู้แทนกลุ่มบุคคล ตามระเบียบข้อ 5 (5.1,5.3,5.4,5.5 และ 5.6)
- 3.2 ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ตามระเบียบข้อ 13 และข้อ 10 วรรค 5
- 3.3 มีมติให้กรรมการสถานศึกษาพ้นจากตำแหน่งตามระเบียบข้อ 11(11.1)
- 3.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของสถานศึกษา

การปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

1. การสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษา

การสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาให้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกกรรมการสถานศึกษาจากผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ

1.1 ในกรณีที่ยังไม่เคยมีกรรมการสถานศึกษามาก่อนให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ จำนวนไม่เกิน 7 คน โดยมีผู้แทนประชาชนร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย เพื่อกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษา ตามระเบียบฯ ข้อ 5 และข้อ 6 ซึ่งควรให้มีสตรีเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการสถานศึกษาทั้งหมด

1.2 ให้สถานศึกษาประชาสัมพันธ์หรือจัดประชุมเพื่อให้ความรู้ในบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ตามระเบียบฯ ข้อ 13 และชี้แจงคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบฯ ข้อ 8 ให้ทราบทั่วกัน

1.3 ประกาศรับสมัครกลุ่มบุคคลตามองค์ประกอบในระเบียบฯ ข้อ 5 (5.1,5.2,5.3,5.4 และ5.5) เพื่อคัดเลือกเป็นผู้แทน

1.4 ประกาศรายชื่อผู้ที่มีสิทธิ์เข้ารับการคัดเลือก โดยแยกผู้สมัครออกเป็นกลุ่มบุคคล

1.5 กลุ่มบุคคลในข้อ 1.4 แต่ละกลุ่มดำเนินการคัดเลือกผู้แทนกลุ่มเองให้เหลือเท่าจำนวนที่กำหนด

1.6 หากไม่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใด ให้คณะกรรมการเฉพาะกิจหรือคณะกรรมการสถานศึกษาเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นเป็นสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ และให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเอง ให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนด

1.7 หากมีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกองค์ประกอบใดไม่ครบจำนวนที่กำหนดให้ถือว่าผู้สมัครได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการสถานศึกษานั้น และให้คณะกรรมการเฉพาะกิจหรือคณะกรรมการสถานศึกษาเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นเป็นสองเท่าของจำนวนที่ไม่ครบและให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือจำนวนตามที่กำหนด

1.8 หากมีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใด มีจำนวนเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ในระเบียบฯ ให้ผู้สมัครได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการในองค์ประกอบนั้น

1.9 สถานศึกษาซึ่งตั้งใหม่ และยังไม่มียศวิทยฐานะ การได้มาซึ่งผู้แทนองค์ประกอบในระเบียบข้อ 5 (5.5) ไม่ต้องดำเนินการสรรหา

ขั้นตอนที่ 2. การสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกตามขั้นตอนที่ 1 เสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีคุณสมบัติตามระเบียบฯ ข้อ 9 เป็นสองเท่าของจำนวนที่กำหนด

2. บุคคลในข้อ 1.1 ประชุมคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิให้เหลือตามจำนวนที่กำหนด

2. การดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสถานศึกษา

2.1 ประธานและรองประธานคณะกรรมการสถานศึกษา

ให้ผู้ที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาตามขั้นตอนที่ 1 และ 2 ดำเนินการคัดเลือกประธานและรองประธาน โดยให้คัดเลือกจากผู้แทนกลุ่มต่างๆ และผู้ทรงคุณวุฒิ ยกเว้นกลุ่มผู้แทนครูเพื่อทำหน้าที่เป็นประธานและรองประธานคณะกรรมการสถานศึกษา

2.2 กรรมการและเลขานุการ

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยตำแหน่ง ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาอาจแต่งตั้งครูหรือบุคลากรอื่นมาทำหน้าที่เป็นคณะทำงานช่วยงานบริหารสถานศึกษาได้ตามความเหมาะสม

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

3.1 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเสนอร่างประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งได้มาตามระเบียบฯ ข้อ 7 ต่อผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด

3.2 ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด พิจารณาลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

4. การมีวาระอยู่ในตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษา

4.1 ให้คณะกรรมการสถานศึกษาอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี

4.3 เมื่อคณะกรรมการสถานศึกษาอยู่ในตำแหน่งครบ 2 ปี ให้มีการจับสลากออกจำนวนกึ่งหนึ่ง

ถ้าจำนวนของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นจำนวนคี่ (ไม่นับผู้บริหารสถานศึกษา) ให้พิเศษเพิ่มเป็นหนึ่งคน โดยยกเว้นผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ต้องจับสลากออก

5. การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษา

การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ข้อ 11

6. การสรรหากรรมการสถานศึกษาแทนตำแหน่งที่ว่างลง

6.1 ให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสรรหากรรมการสถานศึกษาทดแทนกรรมการสถานศึกษาที่พ้นจากตำแหน่งตามแนวปฏิบัติข้อ 4.2 และข้อ 5 โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการในขั้นตอนที่ 1 และ 2

6.2 กรรมการสถานศึกษาที่ได้มาตามข้อ 6.1 ให้มีวาระตำแหน่งเท่ากับระยะเวลาที่เหลือตามวาระข้อ 4.1

6.3 การดำเนินการสรรหาในข้อ 6.1 ให้ดำเนินการภายใน 45 วัน นับจากวันครบวาระหรือครบกำหนดแล้วแต่กรณี กรรมการสถานศึกษาพ้นจากตำแหน่งตามระเบียบฯ ข้อ 11 ก่อนครบวาระเกินกว่า 90 วัน ให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหากรรมการสถานศึกษาตามขั้นตอนที่ 1 และ 2 เพื่อทดแทนตำแหน่งตามองค์ประกอบที่ว่างภายใน 30 วัน นับจากวันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง

7. การจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา

7.1 ให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

7.2 การดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามระเบียบ วิธีการที่คณะกรรมการสถานศึกษากำหนด

7.3 ในการประชุมแต่ละครั้ง ต้องมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการสถานศึกษา

7.4 ให้มีผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาเห็นสมควร

7.5 หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง ให้รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนมาประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการสถานศึกษาด้วย

7.6 ให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานผลการประชุมต่อผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดทุกครั้งภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่มีการประชุม

8. การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา

หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ข้อ 13 มีรายละเอียดดังนี้

หน้าที่	แนวปฏิบัติ
1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา	1. ศึกษาและทำความเข้าใจในความมุ่งหมายหลักการจัดการศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 2. ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชน/ท้องถิ่น ที่ตั้งของสถานศึกษา 3. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 4. กำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ กิจกรรมนักเรียนและความสัมพันธ์ชุมชน
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา	5. กำหนดให้สถานศึกษา จัดทำธรรมนูญโรงเรียน 1. ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 2. พิจารณาความสอดคล้องของแผนปฏิบัติการประจำปีกับแผนพัฒนาของสถานศึกษา 3. พิจารณาถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมเกี่ยวกับวิธีการหรือยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกิจกรรม/งาน/โครงการที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา 4. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

หน้าที่	แนวปฏิบัติ
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระ หลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น	1. ศึกษาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. พิจารณาความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3. พิจารณาความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของสาระการ เรียนรู้และความสอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น
4. กำกับและติดตามการดำเนินงาน ตามแผนของสถานศึกษา	4. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระการเรียนรู้ ของสถานศึกษา 1. กำหนดแผนการกำกับและติดตามร่วมกับ สถานศึกษา ได้แก่ วิธีการ ระยะเวลา 2. ดำเนินการกำกับ ติดตามการดำเนินงานของ สถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้ โดยใช้เครื่องมือ และวิธีการที่หลากหลาย 3. ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่สถานศึกษาและให้ความ ช่วยเหลือ สนับสนุน และขวัญกำลังใจในการ ดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผนและ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขต บริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่ว ถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน	1. สถานศึกษาจัดทำข้อมูล สารสนเทศเกี่ยวกับ จำนวนผู้เรียน การคมนาคม สภาพทางเศรษฐกิจ ของชุมชน และข้อมูลอื่นที่จำเป็นให้เป็นปัจจุบัน 2. สนับสนุนและจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กในพื้นที่ บริการได้เข้าเรียนในสถานศึกษาให้มากที่สุดรวม ทั้งการประสานงานเพื่อจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กได้ เข้าเรียนในสถานศึกษาอื่นที่อยู่ใกล้เคียงหรือเสนอ แนะให้ได้เรียนนอกระบบหรือเรียนตามอัธยาศัย 3. จัดหาทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาและสิ่งจำเป็น อื่น ๆ แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

หน้าที่	แนวปฏิบัติ
6. พิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สนับสนุนให้เด็กพิการ ได้มีการเรียนร่วมกับเด็กปกติ 2. สอดส่อง ดูแลเด็กที่ได้รับการทารุณ กดขี่ ข่มเหง ล่วงละเมิดทางเพศ ใช้แรงงานเด็ก กักขัง ฯลฯ ให้ได้รับความช่วยเหลือและส่งไปขอรับบริการที่เหมาะสม 3. สอดส่องดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง 4. ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด 5. สนับสนุน ส่งเสริมการทำงานร่วมกับองค์กรพิทักษ์สิทธิเด็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

หน้าที่

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริการงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

แนวปฏิบัติ

การบริหารจัดการด้านวิชาการ

- 1.มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานวิชาการของสถานศึกษา
- 2.มีส่วนร่วมในการจัดหา ผลิตสื่อ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

การบริหารจัดการด้านงบประมาณ

- 1.มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการบริหารใช้งบประมาณของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ
- 2.มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการตรวจสอบติดตามและประเมินผล

การบริหารจัดการด้านการบริการงานบุคคล

- 1.มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาครูและบุคลากรอื่นในสถานศึกษา และส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 2.ให้ขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูและบุคลากรอื่นในสถานศึกษา

การบริหารจัดการด้านการบริหารทั่วไป

- 1.เสนอแนวทางให้มีการใช้ ดูแลและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์
- 2.ส่งเสริมให้มีการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้ร่มรื่นและสวยงาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

หน้าที่	แนวปฏิบัติ
8. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ	1.หารายได้ทรัพย์สินและทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน 2.ส่งเสริมและกำกับติดตามการใช้วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.ส่งเสริมและกำกับ ติดตาม เพื่อให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่สืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ พร้อมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความเหมาะสมและโอกาสอันควร
9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น	1.ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น 2.ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรและให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ ชุมชน
10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน	1.ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2.เสนอแนะในการปรับปรุงรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 3.ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาก่อนเผยแพร่ต่อสาธารณชน
11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร	1.ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการตามความเหมาะสมและความจำเป็นในแต่ละกรณี
12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด	นอกจากภารกิจหลัก 11 ข้อ นี้แล้ว หน่วยงานต้นสังกัดอาจพิจารณามอบหมายงานอื่นให้ตามที่เห็นสมควร

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ

ปัจจุบันองค์การบริหารองค์การจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อช่วยในการดำเนินการบริหารให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น แม้จะมีผู้กล่าวว่าคณะกรรมการต่าง ๆ มีมากจนเกินไปทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ และเวลาในเรื่องของคณะกรรมการแต่ละคณะกรรมการก็มีผลประโยชน์มาก การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์และผลเสียที่จะได้รับจากการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการว่า กรณีใดที่ควรจัดตั้งคณะกรรมการและวิธีการจัดตั้งคณะกรรมการที่เหมาะสมนั้นเป็นอย่างไร (เหลือ เอกตะคุ 2542 : 11-18)

ความหมายของคณะกรรมการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2519 : 320) ได้ให้ความหมายว่า คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มของบุคคลที่เข้ามาร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ภายในองค์การกลุ่มของคณะกรรมการนี้อาจรวมกันขึ้นในลักษณะที่ไม่เป็นทางการก็ได้แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมักจะมีการจัดตั้งเป็นทางการเพื่อรวบรวมเอาบุคคลฝ่ายต่าง ๆ มาช่วยพิจารณาและแก้ไขปัญหาเฉพาะอย่างหรือปัญหาทั่วไปในองค์การ

กิตติมา ปรีดีดิลล (2529 : 41) ได้ให้ความหมายว่า คณะกรรมการ คือกลุ่มของบุคคลคณะหนึ่งหรือองค์การได้แต่งตั้งขึ้นเป็นคณะกรรมการทำหน้าที่พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ขององค์การทำหน้าที่ให้คำแนะนำ และเป็นที่ยปรึกษาแก่ฝ่ายจัดการแทนผู้เชี่ยวชาญ

Anstey (1962 : 16) ได้ให้ความหมายของคณะกรรมการว่า คณะกรรมการ หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลหรือองค์การที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ เพื่อทำหน้าที่ประชุมพิจารณาปรึกษาหารือปัญหาเฉพาะเรื่อง ที่คณะกรรมการชุดนั้นได้รับมอบหมายแล้วรวมข้อวินิจฉัย หรือ ข้อเสนอแนะต่อองค์การนั้น ๆ

Newman (1963 : 238) ได้ให้ความหมายของคณะกรรมการว่า คณะกรรมการ หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่การบริหารงานบางอย่าง มีหน้าที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถกเถียงอภิปรายซึ่งสามารถสรุปเป็นผลการตัดสินใจจากกลุ่มเป็นการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกภายในกลุ่ม จะมีการถกเถียงอย่างมีอิสระเพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดร่วมกันของสมาชิกในการแบ่งหน้าที่อำนาจการรับผิดชอบต่องานนั้น ๆ ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า “คณะกรรมการ” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ได้รับการมอบหมายหรือได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจหน้าที่ ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่บุคคลที่มีอำนาจหน้าที่หรือองค์การต้องการ

ประเภทของคณะกรรมการ

Anstey (1962 ; 17-20) ได้ให้ความเห็นในการแบ่งประเภทของคณะกรรมการตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำหรือที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาตัดสินเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารงานต่างๆ ไว้ 3 ประเภท คือ คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามกำหนดระยะเวลา (time scale) ได้แก่ คณะกรรมการประจำ คณะกรรมการพิเศษเฉพาะกรณี (ad hoc committee) คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามความมุ่งหมาย (purpose) ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามองค์ประกอบของแต่ละบุคคล (composition) ได้แก่ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลอาชีพเดียวกัน คณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลอาชีพแตกต่างกัน

Rajabhat Mahasarakham University

Newman (1963 : 248-251) ได้ให้ความเห็นในเรื่อง การจัดประเภทของคณะกรรมการไว้ว่าคณะกรรมการประเภทที่จัดตั้งขึ้นตามความมุ่งหมายจะมีบทบาท และการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์หรือสิ่งส่งเสริม คือ

1. จะต้องกำหนดความมุ่งหมาย อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบตลอดจนวิธีการและกระบวนการที่ประสงค์จะให้ คณะกรรมการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน เพื่อกรรมการจะได้เข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ หรือจะกำหนดหน้าที่ให้ชัดเจนลงไปว่าคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นนั้นจะให้บทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา ประสานงาน หรืออำนาจวินิจฉัยสั่งการเพื่อให้กรรมการทราบบทบาทของตนเองจะได้ใช้ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ได้

2. คณะกรรมการจะสามารถดำเนินงานอย่างได้ผลนั้นจะต้องมีการเลือกตั้งคณะกรรมการให้เหมาะสม โดยถือเอาวัตถุประสงค์และประสิทธิภาพ ของการดำเนินงานเป็นหลักพิจารณามีใช่ ถือตัวบุคคลเป็นหลัก

3. คณะกรรมการจะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีเจ้าหน้าที่ช่วย (staff assistance) ตามความเหมาะสมเพื่อเตรียมรวบรวมหลักฐานและข้อเท็จจริงเสนอแนะและสรุปหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ คณะกรรมการเพราะ คณะกรรมการแต่ละท่านมักจะมีภารกิจอย่างอื่นที่ต้องปฏิบัติและรับผิดชอบอยู่แล้วจึงมัก ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะรวบรวมหลักฐาน ข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวข้องได้จัดทำเจ้าหน้าที่ประจำ

4. ผู้ดำเนินงานจัดตั้งหรือคณะกรรมการ ควรได้กำหนดวิธีการที่จะช่วยในการปฏิบัติงานรวดเร็วและได้ผลดี เช่น กำหนดให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ว่าเรื่องใดที่เจ้าหน้าที่พิจารณาดำเนินการได้หรือกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เพื่อพิจารณาจะได้รวดเร็ว ไม่ทำให้สิ้นเปลืองเวลาในเรื่องที่ไม่สำคัญ

5. การดำเนินงานของคณะกรรมการจะเป็นไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพนั้น คณะกรรมการควรจะได้เลือกประธาน และเลขานุการอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะประธานจะเป็นบุคคลสำคัญที่สุด และประสานความคิดของทุกฝ่ายทำหน้าที่เป็นผู้นำการประชุมกระตุ้นและรักษาวินัย ในการประชุมให้เป็นไปด้วยดี หาทางตัดสินใจที่ดีที่สุดร่วมกัน และยังมีบทบาทในการปรึกษาหรืออย่างไม่เป็นทางการ กับสมาชิกในระหว่างสมัยประชุมด้วย

ข้อจำกัดของคณะกรรมการ

การใช้คณะกรรมการก็มีข้อจำกัดหรือข้อเสียเช่นกัน ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 333) กล่าวไว้ว่าถึงแม้การใช้คณะกรรมการจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติผลเสียเนื่องจากการใช้คณะกรรมการก็มีอยู่หลายประการด้วยกัน เช่น เป็นการสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่าย อาจมีอันตรายเนื่องจากการตัดสินใจที่เป็นไปในลักษณะที่พยายามจะให้มีการประนีประนอมกันมากกว่าด้วยเหตุผล เป็นการยากที่จะกำหนดความรับผิดชอบได้ ก่อให้เกิดความล่าช้าและไม่สามารถหาข้อยุติได้ และอาจถูกรอบค้อมโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

Newman (1963 : 242-244) กล่าวถึงข้อจำกัดของการบริหารในรูปคณะกรรมการว่าในการบริหารงานในรูปคณะกรรมการมีข้อจำกัดหรือข้อเสีย คือ ทำให้การทำงานล่าช้า สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการทำงานและไม่อาจหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งเมื่อมีการตัดสินใจอย่างประนีประนอมทำให้บางโอกาสขาดความอิสระในการตัดสินใจ

การใช้คณะกรรมการในการบริหารงาน

การที่จะกำหนดว่าจะใช้การบริหารงานในรูปของคณะกรรมการเมื่อไรนั้น ยากที่จะกำหนดการใช้ได้ แต่ถ้าพิจารณาถึงสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานโดยใช้คณะกรรมการ และสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้คณะกรรมการ Newman (1963 : 245-251) กล่าวไว้คือสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารโดยใช้คณะกรรมการดังในกรณีต่อไปนี้เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องหาข้อมูลที่กระจัดกระจายมาประกอบในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อการตัดสินใจนั้นมีความจำเป็นต้องอาศัยจากผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิหลายๆฝ่าย การตัดสินใจที่ค้ำประกันต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของหน่วยงานที่ซับซ้อน หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือการที่จะเข้าใจงานซับซ้อนดังนั้น จะขึ้นอยู่กับที่การตัดสินใจของคณะกรรมการเมื่อมีกิจกรรมมาก

กว่า 3 หน่วยงงานที่ต้องการปรับหรือประสานงานการแก้ไขปรับปรุงจำเป็นต้องมีการประสานงานและประสานความคิดร่วมกัน

สภาพที่ไม่เอื้อต่อการที่จะใช้คณะกรรมการ

ส่วนสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการที่จะใช้คณะกรรมการมีดังต่อไปนี้ เมื่อต้องการงานเร่งด่วนเมื่อการตัดสินใจนั้นเป็นการตัดสินใจในทั่ว ๆ ไป ไม่จำเป็นมากนักหรือไม่เฉพาะเจาะจงเมื่อบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการไม่เหมาะสมและเมื่อปัญหาที่ต้องแก้เป็นการปฏิบัติมากกว่าการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการ

Newman (1963 : 249) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการ สรุปได้ดังนี้ จะต้องชี้แจงหน้าที่และอำนาจอย่างชัดเจน เลือกรวมกรรมการให้ตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีเจ้าหน้าที่สนับสนุนคณะกรรมการเพื่อเป็นฐานในการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีการในการจะปฏิบัติงานให้ได้ผลทันที อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการแต่งตั้งประธานคณะกรรมการที่เหมาะสม

ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร 2522 : 7) ได้กล่าวว่า กลุ่มโรงเรียนเป็นวิธีการของระบบการบริหารการศึกษา ที่มุ่งอำนวยประโยชน์ทางการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ การที่โรงเรียนได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มนั้นเป็นการฝึกกำลังในการทำงานและเกิดภาวะสร้างสรรค์ขึ้นในกลุ่มโรงเรียน

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 321) ได้กล่าวว่าคณะกรรมการต่าง ๆ มักจะเกิดขึ้นเนื่องจากความจำเป็นในขณะที่ยังคงมีการมีขนาดใหญ่ขึ้นและมีปัญหามากขึ้น เพื่อให้สามารถเป็นที่รวมของฝ่ายบริหารที่จะมาช่วยแก้ปัญหาอยู่เสมอ คณะกรรมการนี้จะเป็นศูนย์รวมเจ้าหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งเจ้าหน้าที่จากระดับสูง ระดับกลาง หรือระดับต่ำเข้ามามีส่วนร่วมก็ได้

แสวง ปิ่นมณี (2535 : 46-47) กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารไว้ 3 แบบ ได้แก่การมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา (Consultative management) เป็นการขอความร่วมมือด้วยวิธีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้แทน (Participation through representatives) การมีส่วนร่วมแบบนี้เหมาะสมกับองค์กรซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้แทนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation at grassroots level) เป็นการแต่งตั้งหรือจัดตั้งกลุ่มปฏิบัติการในระดับล่างสุดให้ผู้ปฏิบัติทุกคนมี

ส่วนร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มพร้อมกันให้มีอำนาจในการตัดสินใจ และดำเนินการภายในขอบเขตของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ให้เป็นภารกิจของกลุ่มระดับการตัดสินใจนี้เหมาะสมกับงานด้านวิเคราะห์วิจัยปัญหาการกำหนดแผนหรือทางเลือกในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบติดตาม ประเมินผล ด้วยหลักการและแนวปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติทุกคนร่วมกันคิด ตัดสินใจ และดำเนินการตามวิสัยทัศน์ของกรวางแผนและการบริหารอันเป็นการตัดสินใจของกลุ่มซึ่งสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม และยอมรับตามหลักประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า การตัดสินใจในหน่วยงานจำเป็นต้องอาศัยกลุ่มกรรมการช่วยบริการสนับสนุนการประสานงานเพื่อความสะดวกในการตัดสินใจ ดังนั้นการที่มีคณะกรรมการจะมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพื่อรวบรวมข้อมูลที่กระจุกกระจายอยู่ให้มีประสิทธิภาพทำให้การตัดสินใจของคณะกรรมการมีความสำคัญและการที่มีผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละด้านทำให้การปฏิบัติงานเกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพและมีการตัดสินใจที่ถูกต้อง หรือการที่จะเข้าใจหน่วยงานที่สลับซับซ้อนมาก ๆ คณะกรรมการจะช่วยให้การบริหารงานและการตัดสินใจได้ถูกต้องชัดเจนมากขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน
 Rajabhat Mahasarakham University

ในเรื่องนี้จะแยกกล่าวเป็นสองตอน คือ บทบาทของคณะกรรมการในต่างประเทศ และในประเทศ

บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในต่างประเทศ

ก่อน สวัสดิทานิชย์ (อ้างใน ธนู แสงวงศ์และ ชำรง บัวศรี 2509 : 108) ได้อธิบายลักษณะการบริหารการศึกษาแบบกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกาสรุปได้ว่า องค์การท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษาเองนับตั้งแต่การสร้างโรงเรียน การจ้างครู การจัดหลักสูตร การวัดผลและการกำหนดแบบเรียนรัฐบาลกลางไม่มีอำนาจสั่งการแก่โรงเรียน องค์การท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการเองทั้งสิ้น โดยแต่งตั้งกรรมการศึกษาดำเนินการแทน มีหน้าที่ในการวางแผนการศึกษา และควบคุมการศึกษาโดยอาศัยองค์การอาชีพ เช่น สมาคมครู สมาคมการบริหารการศึกษา เป็นต้น

โจนส์ (Jones, Ralfee 2512 : 2-3) กล่าวถึงการจัดการศึกษา ในสหรัฐอเมริกา สรุปได้ว่า ชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ให้การสนับสนุนโรงเรียนของเขาเอง โรงเรียนจัดตั้งขึ้นจากทรัพยากรของชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ภาษีเพื่อการดำรงรักษาและดำเนินงานของโรงเรียน ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินงานผ่านหน่วยงานของท้องถิ่นในเรื่องต่อไปนี้ เลือกตั้ง

คณะกรรมการของโรงเรียน จ้างหรือเลิกจ้างครูน้อย ครูใหญ่ พิจารณากำหนดวันเปิด-ปิดของโรงเรียน พิจารณากำหนดวันเรียนของแต่ละเทอมเลือกวิชาที่ใช้สอนในโรงเรียนเลือกหนังสือที่ใช้ในโรงเรียนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน

บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในประเทศไทย

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนในประเทศไทย มีผู้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2525 : 16-17) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานในหน้าที่ของกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ว่ากรรมการศึกษาเป็นผู้ให้คำแนะนำและแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งต่างๆ เป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อโรงเรียนจะได้จัดการศึกษาให้สนองความต้องการของชุมชนตลอดจนสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

พนัส หันนิมาคินทร์ (2525 : 667-668) ได้สรุปบทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในการเสนอแนะนโยบายให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนโดยทั่วไปไว้ดังต่อไปนี้ ประการแรกกรรมการศึกษามีหน้าที่ให้คำแนะนำในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาโรงเรียนตลอดจนการเสนอแนะในการจัดโรงเรียน ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนภายในเขตแคว้น นโยบายการศึกษาของประเทศหรือจังหวัด ประการที่สอง กรรมการศึกษาให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาบางประการที่โรงเรียนประสบอยู่ และต้องการความช่วยเหลือจากชุมชน เช่น การช่วยเหลือด้านโครงการอาหารกลางวัน การปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในบริเวณโรงเรียนและประการสุดท้าย กรรมการศึกษาเป็นตัวแทนของโรงเรียน ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้ประชาชนเข้าใจจุดหมายในการดำเนินงานของโรงเรียนช่วยกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือแก่โรงเรียน เช่น ช่วยดูแลความประพฤติของนักเรียน

นอกจากนี้ เดิม แยมเสมอ (2525 : 1) ได้สรุปหน้าที่ของกรรมการศึกษาไว้ว่า กรรมการศึกษาทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียน ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเสนอแนะประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหน่วยงาน และส่วนราชการแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชนเพื่อพัฒนาโรงเรียนและท้องถิ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการศึกษาในต่างประเทศ และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในประเทศไทย สรุปได้ว่า คณะกรรมการศึกษา

ในต่างประเทศปฏิบัติหน้าที่ในด้านการวางแผนและควบคุมการจัดการศึกษาของโรงเรียน ส่วนคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในประเทศไทยจะมีบทบาทหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ หน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนเพื่อพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่น และหน้าที่ด้านแสวงหาทรัพยากรเพื่อนำไปสนับสนุนการบริหาร นอกจากนี้ยังมีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หลายท่าน ได้แก่

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525 : 33) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการศึกษากับโรงเรียนไว้ดังนี้ คือ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และเป้าหมายการศึกษาของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนงานของโรงเรียนสนับสนุนให้หาทางช่วยเหลือโรงเรียนด้านการเงิน เคารพความคิดเห็นที่มีเหตุผลและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของกรรมการและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการศึกษาแสดงออกในงานสำคัญ ๆ ของโรงเรียน

ประจักษ์ ลุนราศรี (2524 : 42) ได้สรุปหน้าที่ของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนไว้ว่า หน้าที่ของกรรมการศึกษาด้านการรับปรึกษาหรือในการจัดและดำเนินการจัดการศึกษา ได้แก่ การเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการในการดำเนินงานทั่วไปของโรงเรียนเป็นที่ปรึกษาในด้านการศึกษาให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะและข้อเท็จจริงต่างๆ แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ประชาบาลและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ครู ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น

สุพิชญา ธีระกุล (2520 : 58-59) ได้กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยจัดให้มีกรรมการศึกษาของชุมชน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมการศึกษาสรุปได้ว่า คณะกรรมการศึกษาควรมีหน้าที่กำหนดความมุ่งหมายเฉพาะและร่วมกำหนดนโยบายของโรงเรียนรวมทั้งมีหน้าที่สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเท่าที่จะสามารถทำได้

จกรม ปรีชากุล และจำรัส นองมาก(2516 : 19) ได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาไว้หลายประการดังต่อไปนี้ คือ ร่วมรู้ถึงแผนงานและโครงการดำเนินการปรับปรุงโรงเรียนนั้น ๆ อย่างละเอียด เพื่อปรับปรุงโรงเรียน ช่วยหาทางอำนวยความสะดวกในเรื่องที่อยู่อาศัยของครูในโรงเรียนซึ่งอยู่ในท้องถิ่นกันดาร ช่วยสอดส่องดูแลการทำงานและความประพฤติของครูประชาบาล ช่วยชักจูงชี้แจงให้ประชาชนร่วมมือกับทางโรงเรียนในทุกทาง หาทางชักชวนและส่งเสริมให้เกิดสมาคมผู้ปกครองและครูขึ้น

1.5 ลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชน หรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการยกย่องให้เป็นตัวแทนของคนหมู่มากได้นั้น ควรจะมีลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี ดังสรุปได้ดังนี้ (จรรยา คุณมี 2542 : 19)

1. ความเป็นผู้นำ คือมีความรู้ความเข้าใจในสภาพของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน
2. มีอุดมการณ์ ทั้งคิด พูด และทำงานด้วยสติปัญญา มีเหตุผล กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ฟังมติส่วนใหญ่ รู้จักประสานสามัคคีในหมู่คณะ ตลอดจนมีบุคลิกและเป็นแบบอย่างที่ดี
3. เป็นผู้มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา สามารถแก้ปัญหาได้ มีทัศนคติประชาธิปไตย
4. มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการประสานงานได้เป็นอย่างดี และมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ในการจูงใจสมาชิกในการร่วมงานกับตนเองได้

ดังนั้น บุคคลที่จะเป็นตัวแทนของชุมชนที่ดีควรมีคุณสมบัติตามที่ทุกคนต้องการ ได้แก่ บุคคลที่ฉลาดรอบรู้ ขยันขันแข็ง เป็นที่พึ่งของคนอื่น กว้างขวางในสังคม มีความตั้งใจอย่างสม่ำเสมอ รู้วิธีการจัดการให้สัมฤทธิ์ผล กว้างขวางมีคนรู้จักมาก ปรับตัวเก่ง มีวาทศิลป์ที่ดี และมีคุณสมบัติอื่นที่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อจะให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 บุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีคุณสมบัติขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และด้านอื่นๆ ประกอบกันซึ่งสามารถสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านส่วนตัวและภูมิหลัง ประกอบด้วย

1.1 ด้านส่วนตัวเป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวกับตัวของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคณะกรรมการนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสารทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับ ประชาชนและ ชุมชน ดังนั้นจึงควรมีพฤติกรรมที่จะส่งเสริมตัวของคณะกรรมการเอง ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ วัฒนธรรม ค่านิยมของมนุษย์ในสังคมที่นำมาซึ่ง ความสุขทางกาย ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับ เกียรติยศชื่อเสียง ดังนั้น พฤติกรรมด้าน ส่วนตัวของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

1.1.1 บุคลิกภาพ (Personality) เป็นคุณสมบัติทั่วไปภายนอกที่เกิดจากผลรวมของความคิด ท่าทาง นิสัยที่สั่งสมหรือถ่ายทอดมาจากองค์ประกอบทางด้านจิตใจ และสังคม ซึ่งจะแสดงออกทางพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ทั้งท่าทาง ร่างกาย กิริยาจาก สติ ปัญญา อารมณ์และสังคม เช่น มีกิริยาจากสุภาพ สุขภาพแข็งแรง อารมณ์เยือกเย็น มีปฏิภาณไหวพริบ เป็นต้น มนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทางสร้างสรรค์กับผู้ร่วมงานและประชาชนทั่วไป เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ นับถือ ความร่วมมือ ความจงรักภักดี และความสำเร็จ ซึ่ง สุเมธ แสงนันทนวล (2541 : 19) ได้ให้คำนิยามและความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ ดังนี้ มนุษยสัมพันธ์ คือ ศิลปะการจูงใจคนให้ร่วมมือกันทำงานอย่างพึงพอใจ โดยมีความสำเร็จของงานเป็นเป้าหมาย มนุษยสัมพันธ์ จึงเป็นหลักการและแนวคิดที่ทำให้คนอื่นรักเคารพ เชื่อถือปฏิบัติต่อเราด้วยความจริงใจ ดังนั้น การเป็นกันเองกับประชาชน มีความเป็นธรรมชาติ ไม่ลำเอียง รู้จักยกย่องชมเชย สนใจ เอาใจใส่ ความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ยิ้มแย้ม แจ่มใส ให้คำปรึกษาแนะนำ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก่บุคคลทั่วไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.1.2 ความประพฤติ คณะกรรมการต้องประพฤติตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือสำหรับประชาชนและข้าราชการ ทั้งด้านการกระทำและคำพูด รู้จักประมาณตน สำรวงตัวเองเสมอ มีวินัยใน ตัวเอง ตรงต่อเวลา ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและมีความสำนึกที่จะทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม

- 1.2 ด้านภูมิหลัง ถือว่าเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการจะต้องนำมาพิจารณาให้ความสำคัญต่อการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย
- 1.2.1 อายุ ควรจะมีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป
 - 1.2.2 การศึกษา ควรมิวุฒิมัธยมศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา
 - 1.2.3 อาชีพ ประกอบอาชีพที่สุจริต มั่นคง
 - 1.2.4 ประสบการณ์ทางการจัดการศึกษา คือการที่เคยมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียนมาก่อน หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือที่ปรึกษาของสถานศึกษา
 - 1.2.5 คุณประวัติ คือ มีการดำเนินชีวิตที่โปร่งใสทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทั้งในด้านหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัว

2. ด้านความรู้ความสามารถ หมายถึง การแสดงออกถึงการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จะเป็นสิ่งที่น่าสนใจการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ถ้าคณะ

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถบริหารได้ทั้งการบริหารงาน การบริหารคน และการบริหารตนเองไปพร้อม ๆ กันได้ การจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นก็จะมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรจะถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมอย่างสูงสุด คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถควรมีในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำ (Leadership) ภาวะผู้นำ มีความสำคัญต่อหน่วยงาน ผู้บริหาร หรือผู้นำจะเป็นตัวกลางที่มีผลต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของหน่วยงาน ความร่วมมือ และศรัทธาของประชาชนขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารหน่วยงานนั้น

อำพัน ค้วงแพง (2532 : 12) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงสภาวะการณ์ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถนำกลุ่มให้ปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญของชุมชนซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน เป็นผู้นำกลุ่มในการบริหาร จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองให้ก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำของชุมชนที่มีประสิทธิภาพและจะเป็นข้อมูลในการนำมาพิจารณาเลือกผู้นำของประชาชนในองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นด้วย

Rajabhat Mahasarakham University

สุเมธ แสงนันทนวล (2540 : 153) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำที่ดี ไว้ดังนี้

1. ต้องฝึกให้เป็นคนดีที่มีความรักใคร่เอ็นดูต่อผู้น้อย เป็นมิตรกับทุกคน
2. สร้างความสามัคคี ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก
3. ให้ความช่วยเหลือ และเห็นอกเห็นใจต่อผู้ได้บังคับบัญชา
4. สร้างความสนิทสนม เยี่ยมเยียน เอาใจใส่ผู้ได้บังคับบัญชา
5. ให้การยกย่องชมเชยผู้ร่วมงาน
6. มีความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ ไม่ลังเล
7. มีความกระตือรือร้นในการบริหาร รู้จักการวางแผนงาน
8. มีความจริงใจ
9. วางตนให้เหมาะสม
10. ปรับตัวเข้ากับสังคม หมู่คณะ สถานการณ์ได้ดี
11. เป็นตัวอย่างที่ดี
12. มีความซื่อสัตย์
13. มีสุขภาพแข็งแรง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 82-88) ได้กล่าวถึง ลักษณะผู้นำประเทศที่จะทำให้วิสัยทัศน์แห่งชาติสำเร็จ ต้องมีลักษณะดังนี้

1. ผู้นำต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ คือ เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม ไม่มองอะไรแคบๆ ไม่คิดสั้น เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเหตุผล ทนสมัย และมีความเป็นสากลพร้อมๆ กัน
2. ผู้นำต้องเป็นผู้ทำให้วิสัยทัศน์มีชีวิต ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจให้คนในประเทศเห็นว่า เราไม่สามารถมีชีวิตอยู่ไปวัน ๆ เรื่อย ๆ ตามสถานการณ์ หรือปล่อยเวลาให้หมดไปโดยเปล่าประโยชน์
3. ผู้นำต้องทำให้ประชาชนยอมรับวิสัยทัศน์ว่าเป็นทางเลือกที่ดีกว่า คือการกำหนดทางเลือกให้ประชาชนเห็นว่าเป็นทางเลือกที่น่าพึงปรารถนา
4. ผู้นำต้องเป็นผู้ที่ประชาชนมีความศรัทธา
5. ผู้นำต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับประชาชน
6. ผู้นำต้องสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน
7. ผู้นำต้องสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน

2.2 วิสัยทัศน์ (Vision) คือ การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดความสามารถในการวางแผนงานในอนาคตที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น วิสัยทัศน์จะเป็นภาพชัดเจนที่มองอนาคต สะท้อน ความปรารถนา ความใฝ่ฝัน และความตั้งใจที่จะให้เกิดผลสำเร็จ

2.3 ผลงาน คือ ผลที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบ เป็นผลงานที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.4 ความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ การนำเอาความรู้ความสามารถที่มีอยู่พร้อมทั้งหลักการ ทักษะ และประสบการณ์ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาจนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของประชาชน มีการพัฒนาศักยภาพของตนอยู่เสมอ ใช้ภาวะผู้นำในการบริหาร ได้แก่ การเรียนรู้รับผิดชอบ การติดต่อสื่อสาร การจูงใจ การเข้าใจผู้อื่น มีวิสัยทัศน์ การมองการณ์ไกล คิดอย่างเป็นระบบ มุ่งอนาคตมากกว่าอนุรักษ์นิยม เปิดใจกว้างกับประสบการณ์ใหม่

2.5 ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นๆ ด้วยความสามารถตามที่ได้รับมอบหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สุเมธ แสงนันทนวล (2541 : 10) กล่าวถึง คุณลักษณะผู้นำที่ประสบผลสำเร็จ จะต้องมียุคุณลักษณะ 6 ประการ คือ

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. มีคุณธรรม
5. มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
6. มีมนุษยสัมพันธ์

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงหลักในการบริหารที่ดีในองค์กร คือ หลักคิดต่อเข้าถึงกันหลักการไม่สร้างความขัดแย้ง หลักการประนีประนอม หลักการร่วมมือ และหลักการประสานงาน ซึ่งทั้งหมดนี้ผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ความสามารถนำมาประกอบการบริหารเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง ความดีความงามที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคล ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับสมาชิกสภาเทศบาลตำบลและให้คงอยู่ตลอดไป จึงจะเรียกได้ว่าเป็นผู้มีคุณธรรมประจำใจ สังคม จะเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขได้ บุคคลในสังคมจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจให้ประพฤติในทางที่ถูกต้อง และจะเป็นสิ่งที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ศูนย์พัฒนาการศึกษาเขต 9 (2534 : 50) ได้อัญเชิญพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เกี่ยวกับคุณธรรมที่ทุกคนควรศึกษา 4 ประการ ดังนี้

1. การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น
3. การอดทนอดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผลประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ได้ประกาศค่านิยมพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณธรรมที่พึงประสงค์ 5 ประการ คือ

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและอดออม
3. การมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติหน้าที่ตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ธีรพร นิลสาขา (2542 : 49) ได้สรุปเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
 ปรชชานกลุ่มโรงเรียนประถมศีกษาว่าควรมีคุณธรรม จริยธรรม ดังนี้ มีความเมตตากรุณา วาจา
 สุภาพ เรียบร้อย รู้จักเสียสละ ขยัน ซื่อสัตย์ ยุติธรรม จริงจังจริงจังใจ ให้อภัย ใช้เหตุผล มีความ
 สุภาพอ่อนน้อม เป็นแบบอย่างที่ดี และมีสติอยู่เสมอ

สมชอบ นิตินพจน์ (2542 : 18) คุณธรรมที่ทุกคนควรมีดังนี้

1. ความมีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักรับผิดชอบชั่วดี มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ
 ต่อตนเองและสามารถควบคุมบังคับตัวเองได้
2. ความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในตนเอง
3. ความ پاکเพียร อดทนและรับผิดชอบ
4. ความกตัญญูกตเวที
5. ความมีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจและให้อภัย
6. ความเสียสละและบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
7. ความสามัคคีและให้ความร่วมมือ
8. ความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อส่วนรวม รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น
9. การมีแนวคิดกว้าง มีความพร้อมที่จะรับฟัง และยอมรับฟังความคิดเห็น
 ของผู้อื่น

ศรีเพ็ญ ช่วงไรสง (2540 : 36-37) กล่าวถึง คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองไทยที่พึง
 ประสงค์ในสองทศวรรษหน้า ด้านคุณธรรม จริยธรรม ไว้ดังนี้ จะต้องเป็นคนที่มีคุณธรรม
 ประจําใจ จะต้องมีความยุติธรรม ไม่เป็นคนลำเอียง เป็นผู้มีจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ จังใจต่อ
 ประเทศชาติและประชาชน เป็นผู้ที่รักษาคำพูดและผู้มีสติในการพินิจพิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ
 อย่างละเอียดรอบคอบ ให้เกียรติเคารพในสถานที่และสถาบัน รักษาคำพูดสัญญาที่ให้ไว้กับ
 ประชาชน และปฏิบัติตนตามนโยบาย ที่แถลงไว้ให้เป็นรูปธรรม ไม่ดำเนินการเพื่อผล
 ประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง มีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับในเรื่องของสิทธิมนุษยย์ให้ทุกคน

อยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาค รักษาจิตสำนึกให้ถูกต้องและชอบธรรมอยู่เสมอ มีหลักในการดำเนินชีวิตส่วนตัวและในการบริหารประเทศ

พระราชเมธากร (2542 : 9) กล่าวถึง จริยธรรมในการปฏิบัติราชการนั้นจะต้องตั้งอยู่บน พื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความอ่อนน้อมถ่อมตน และใช้มรรค 8 ประการ ซึ่งเป็นธรรมที่อาศัยซึ่งกันและกันมาใช้ประกอบในการบริหารแผ่นดิน และจะต้องปฏิบัติราชการด้วยความเป็นธรรม รู้จักคิดเป็น สร้างงานเป็น และพัฒนางานเป็น พัฒนาตนเองด้วยคุณธรรม ก็จะสามารป้องกันการฉ้อราษฎร์บังหลวงและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนและประเทศชาติได้เป็นอย่างดี

ทนายชัย ตรีภักตกุลกิจ (2542 : 3) ได้ยกบทความของ เสฐียรพงษ์ วรรณปก ที่ได้กล่าวถึง “คุณธรรมนักการเมือง” ว่า นักการเมืองที่ดี มิได้วัดกันที่ชาติกำเนิดหรือทรัพย์สินเงินทอง นักการเมืองที่คนไทยทั้งประเทศต้องการ จะต้องเป็นคนที่ดี มีคุณธรรมใช้หลัก “สัปปริสธรรม 7 ประการ” ในการบริหารประเทศ คือ

1. รู้เหตุ (ธัมมัญญตา) หมายถึง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล
 2. รู้ผล (อัตถัญญตา) หมายถึง รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำไปตามหลักการนั้น ๆ

3. รู้ตน (อัตตัญญตา) หมายถึง การรู้จักตนเอง รู้จักปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

4. รู้ประมาณ (มัตถัญญตา) หมายถึง รู้จักความพอเหมาะพอดี

5. รู้กาล (กาลัญญตา) หมายถึง รู้เวลา การตรงต่อเวลา

6. รู้ชุมชน (ปริสัญญตา) หมายถึง การปฏิบัติตนให้เข้ากับชุมชน

7. รู้บุคคล (บุคคัลญตา) หมายถึง การรู้จักเลือกคบคน รู้จักความแตกต่าง

ระหว่างบุคคล

ถ้าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำได้เช่นนี้ก็จะได้ว่า คณะกรรมการ “สัตบุรุษ” สามารถที่จะบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข โดยไม่ล้มเหลวที่ประกอบด้วย

1. ทำงานในตำแหน่งที่เราเป็น
2. แบ่งเวลาและใช้เวลาให้เป็น
3. มีธรรมะประจำใจ

ฉะนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรยึดหลักธรรมในการบริหารจัดการศึกษา ในชุมชนของคนเพื่อประโยชน์สุขของเยาวชน ประชาชนและประเทศชาติ ดังนี้

1. หลักพรหมวิหาร 4 คือ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ มีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตแผ่ไมตรี และเป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมงาน

1.2 กรุณา หมายถึง ความยินดีเมื่อผู้อื่นพ้นทุกข์

1.3 มุทิตา หมายถึง ความยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข มีจิตผ่องใสเบิกบาน

เสมอ

1.4 อุเบกขา หมายถึง ความมีใจเป็นกลาง เทียงธรรมไม่เอนเอียงด้วยรักหรือชัง

2. หลักอริยฐานธรรม 4 หมายถึง ธรรมอันเป็นฐานที่มั่นคงของบุคคล เพื่อให้สามารถยึดเอาผลสำเร็จสูงสุดอันเป็นที่หมายไว้ได้ โดยไม่เกิดความสำคัญผิดและไม่เกิดสิ่งที่มีวามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
หมอง ประกอบด้วย

2.1 ปัญญาความรู้ชัด คือ รอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ หยิ่งรู้ในเหตุผล เข้าใจสถานะที่เป็นจริง

2.2 สัจจะ ความจริง คือ ความจริงใจ ดำรงมั่นในความจริง รู้ชัดด้วยปัญญา

2.3 จาคะ ความเสียสละ คือ สละสิ่งอันเคยชิน ข้อที่เคยยึดถือไว้ และสิ่งทั้งหลายอันผิดพลาดจากความจริงเสียได้เริ่มจากสละอามิสจนถึงสละกิเลส

2.4 อุปสมระ ความสงบ คือ ระวังโทษข้อขัดข้องมีวามองวุ่นวายอันเกิดจากกิเลสทั้งหลาย ทำจิตใจให้สงบได้

3. ธรรมอุปการะมาก 2 อย่าง คือ สติ ความระลึกได้ และสัมปชัญญะ ความรู้ตัว

4. ธรรมคุ้มครองโลก 2 อย่าง คือ หิริ ความละอายต่อบาป โอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป

5. ทศพิธราชธรรม ประกอบด้วย

5.1 ทาน คือ การให้ แบ่งปันช่วยเหลือประชาชน

5.2 ศีล คือ การรักษาสัจจริต

5.3 ปริจจาคะ คือ บำเพ็ญกิจด้วยความเสียสละ

5.4 อาชชวะ คือ ปฏิบัติภารกิจด้วยความซื่อตรง

- 5.5 มัททวะ คือ ความอ่อนโยนเข้าถึงคน
- 5.6 ตปะ คือ ฟ้นมัวเมาด้วยเผากิเลส
- 5.7 อักโกระ คือ ถือเหตุผลไม่โกรธา
- 5.8 อวิหิงสา คือ มือหิงสานำร่วมเย็น
- 5.9 ชันติ คือ ชำระเชษฐด้วยขันติ
- 5.10 อวิโรธนะ คือ มีปฏิบัติคลาดจากธรรม
6. เวสาร์ชกรณธรรม 5 หมายถึง ธรรมทำความกล้าหาญ ได้แก่
- 6.1 ศรัทธา คือ ความเชื่อที่มีเหตุผล
- 6.2 ศีล คือ ความประพฤติถูกต้องตั้งงาม ไม่ผิดระเบียบวินัย
- 6.3 พาหุสัจจะ คือ เป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก ความเป็นผู้ศึกษามาก
- 6.4 วิริยารัมภะ คือ ปรารถนาความเพียร การที่ได้เริ่มลงมือทำความเพียรพยายามในกิจการนั้น ๆ อยู่แล้วอย่างมั่นคงจริงจัง
- 6.5 ปัญญา คือ ความรอบรู้ เข้าใจในเหตุผล รู้คิด รู้วินัยที่จะจัดการ รู้ในสิ่งที่ควรรู้
- Rajabhat Mahasarakham University
7. อธิปไตย 4 ได้แก่
- 7.1 ฉันทะ การมีใจรัก
- 7.2 วิริยะ พากเพียรทำ
- 7.3 จิตตะ เอาจิตใจฝึกลง
- 7.4 วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน
8. สังคหวัตถุ 4 ได้แก่
- 8.1 ทาน คือการให้
- 8.2 ปิยวาจา คือ วาจาอันเป็นที่รัก
- 8.3 อัถกจริยา คือ การประพฤติประโยชน์
- 8.4 สมานัตตตา คือ ความเป็นตนเองเสมอ
9. กัลยามิตรธรรม เป็นคุณสมบัติของเพื่อนที่ดี 7 ประการ คือ
- 9.1 ปิโย คือ ความน่ารัก มีเมตตาธรรม ทำให้อยากเข้าไปหา
- 9.2 ครุ คือ นำเคารพ ด้วยความประพฤติหนักแน่น เป็นที่พึ่งพาอาศัยได้
- 9.3 ภาวนีโย คือ นำเจริญใจด้วยความเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตน ควรเอาอย่างให้ระลึกและเอ่ยถึงความซาบซึ้งภูมิใจ

9.4 จิตตา คือ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงแนะนำเป็นที่ปรึกษาที่ดี

9.5 วจนกขโม คือ อุดหนุนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา

ซักถาม ตลอดจนคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์

9.6 คัมภีรญจะ ถัดถัดตา คือ แฉลงเรื่องล้าลึกได้ อธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจได้ และสอนให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

9.7 โนจัญฐานเนนิโยชเย คือ ไม่ชักจูงในทางเสื่อมเสีย หรือหลงไหล ไม่ควร

ดังนั้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านส่วนตัวและภูมิหลัง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะมีอายุที่เหมาะสมคือ ประมาณ 25 ปีขึ้นไป มีการศึกษาดี ฉลาดรอบรู้ ประกอบอาชีพที่สุจริต พุดจาง่าเชื่อถือ มีสัจจะและมีเหตุผล เคารพระเบียบวินัย อ่อนน้อมถ่อมตน กล้าหาญเด็ดเดี่ยว พุดจริงทำจริง มีอุดมการณ์ ในการทำงาน ตรงต่อเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อประชาชน ปรับตัวเก่ง มีประสบการณ์ทางการเมือง สามารถถ่ายทอดความรู้ เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยิ่งของประชาชนในชุมชนได้

2. ด้านความรู้ความสามารถ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชนได้ผู้ที่มีความกล้าในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดในเชิงรุก เฉลียวฉลาดทันต่อเหตุการณ์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการปฏิบัติงานเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ความเป็นผู้นำและมีทักษะในการบริหารงานที่ตนเองรับผิดชอบ

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม จะต้องเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ จริงใจ ยุติธรรม เชื่อมมั่นในตนเอง อุดหนุน รับผิดชอบ บริหารงานด้วยความมีสติ และอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น รักษาสิ่งที่ดีไว้ให้กับประชาชน รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม มีธรรมะประจำใจ ปกครองคนโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องนำทางและอยู่บนพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย

1.6 การบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายการศึกษา ดำเนินการบริหาร โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา กำกับโดยคณะกรรมการสถานศึกษา มีระบบประกันคุณภาพที่จะใช้เป็นแนวทางพัฒนาให้การบริการด้านการเรียนการสอนมีคุณภาพ ผู้อำนวยการสถานศึกษามีอำนาจการบริหารอย่างมาก ทั้ง

อำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมายและได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจโดยต้องรับผิดชอบต่อผลการบริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องมีดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของงานและการประกันคุณภาพของสถานศึกษา แสดงผลงานความก้าวหน้าในการบริหารโรงเรียนตามเป้าหมายที่กำหนด

ยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินการดังกล่าวเรียกว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ถือว่าเป็นนวัตกรรมทางการบริหารรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการปฏิรูปการศึกษาหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย (ปัญญา แก้วกียูรและสุภัทร พันธุ์พัฒนากุล 2545 : 3-7)

1. หลักการสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีหลักการและกรอบแนวคิดดังนี้

1.1 หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ให้สามารถตัดสินใจดำเนินการได้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด

1.2 หลักการใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (school center) โรงเรียนจะเป็นหน่วยงานบริหาร ไม่ใช่ผู้ถูกบริหาร โรงเรียนจะเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพของเด็ก สามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ทิศทางการวางแผนจัดการศึกษาของตนเอง ที่สอดคล้องกันทั้งในระดับส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา ท้องถิ่นและชุมชน

1.3 หลักการมีส่วนร่วม (collaboration, participation) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการบริหาร การตัดสินใจและการจัดการศึกษา ทำให้เกิดความตระหนักและความรู้สึกเป็นเจ้าของ

1.4 หลักการพึ่งตนเอง (self management) เน้นให้โรงเรียนมีระบบการบริหารตนเอง มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบการดำเนินงานตามความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมองเห็นจุดหมาย เป้าหมายของโรงเรียนตรงกัน สามารถบูรณาการสถานการณ์ของท้องถิ่นกับโรงเรียนมาส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ด้วยความสามารถภูมิปัญญา

1.5 หลักการประสานงาน (coordination) สามารถประสานงานกันได้ทุกระดับทั้งแนวตั้งและแนวนอน เป็นกิจกรรมที่ต้องเน้นและเข้มแข็ง ทั้งการสร้าง ความเข้าใจระหว่างบุคลากรในโรงเรียน และบุคลากรภายนอก รวมทั้งการประสานงาน แสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือ ทั้งทรัพยากรและเทคนิควิธีการใหม่ ๆ

1.6 หลักความต่อเนื่องและหลากหลาย (continuity and diversity) การบริหารจำเป็นต้องมีความต่อเนื่อง ใช้เวลา รวมทั้งการใช้เทคนิคการบริหาร จะต้องมีความหลากหลาย

และสอดคล้องกัน มุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน สามารถปรับใช้การบริหารตามสถานการณ์ที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ได้

1.7 หลักการพัฒนาตนเอง (self-improvement) โรงเรียนจะต้องพัฒนาไปสู่องค์กรการเรียนรู้ (learning organization) พัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนา ทั้งการพัฒนาองค์กร พัฒนาวิชาชีพ พัฒนาบุคคล และพัฒนาทีมงาน โดยนำองค์ประกอบเหล่านี้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษานั้น ๆ

1.8 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลย์ (check and balance) ส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาจะกำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน และจะมีองค์กรตรวจสอบคุณภาพ ทั้งนี้จะเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

หลักการในการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงหลักธรรมาธิปไตย หรือธรรมาภิบาล (good governance) ทั้ง 6 ประการ มาประกอบการบริหารด้วย คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า โดยจะต้องมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูในโรงเรียน ในด้านความรู้ ความสามารถและการจัดทรัพยากรในโรงเรียน

Rajabhat Mahasarakham University

2. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้ในโรงเรียนเป็นฐาน

เป็นรูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการ เพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

2.1 รูปแบบที่ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นหลัก (Administrator Center SBM) ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นประธาน กรรมการจะเลือกตั้งจากกลุ่มผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษา แต่อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหาร โรงเรียน

2.2 รูปแบบที่ครูเป็นหลัก (Professional Control SBM) โดยครูในฐานะเป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครูจะเป็นกรรมการ โรงเรียนมากที่สุดและร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

2.3 รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control SBM) รูปแบบนี้จะตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด โดยตัวแทนชุมชนจะเป็นประธานผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ

2.4 รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community Control SBM) เป็นรูปแบบที่เชื่อว่า ครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก การบริหารงานในรูปแบบกรรมการจะมีสัดส่วนของครูและผู้ปกครองมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยผู้

บริหารโรงเรียนเป็นประธานคณะกรรมการ และคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

แนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งรูปแบบของคณะกรรมการจะเป็นลักษณะผสมผสาน มีจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งจะเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. ปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3.1 ปัจจัยสำคัญที่เอื้อ

ปัจจัยที่เอื้อต่อการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้แก่ การกระจายอำนาจทางการศึกษาอย่างแท้จริง โดยการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายทุกระดับ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง มีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งคณะครู อาจารย์ คณะกรรมการโรงเรียน อาจรวมถึงผู้ปกครองและชุมชน จุดสำคัญอยู่ที่ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีภาวะผู้นำ และมีความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จซึ่งกันและกัน

3.2 ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรค

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน มักเกิดจากความรู้และความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลง แต่ไม่ยอมเปลี่ยนวิถีคิดและการปฏิบัติงาน อำนาจการตัดสินใจถูกผูกขาด ผู้บริหารบางคนยังใช้ความคิดเห็นส่วนตัวในการตัดสินใจและการเกิดความขัดแย้งกันระหว่างผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการโรงเรียน รวมถึงการขัดแย้งในชุมชนและท้องถิ่น เช่น สถาบันศาสนา เป็นต้น

4. บทบาทของผู้บริหาร ครู และชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การสร้างคุณลักษณะให้ยอมรับความเปลี่ยนแปลงไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักยอมรับในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น บทบาทของผู้

บริหาร ครู และชุมชน ในรูปแบบของการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน กับรูปแบบเดิมที่เคยปฏิบัติจะแตกต่างกัน ดังจะได้เปรียบเทียบให้เป็นแต่ละประเด็น ดังนี้

ตาราง 1 บทบาทของผู้บริหาร ครู และชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

บทบาทของ	การบริหารแบบเดิม	การบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)
ผู้บริหาร	<ul style="list-style-type: none"> รับคำสั่งส่วนกลางตั้งแต่งานวิชาการ หลักสูตร งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรเพื่อการศึกษา การแก้ปัญหาต้องเสนอเรื่องขึ้นไปตามลำดับ 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นแบบผู้นำการพัฒนา โดยอาศัยความร่วมมือจากคณะกรรมการ มีอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการควบคู่กับความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ สำหรับงบประมาณจะได้รับเงินอุดหนุนแบบเหมาจ่าย (block grant) สถานศึกษาจะต้องกำหนดสาระการเรียนรู้ และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลมากขึ้นกว่าเดิม แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตัดสินใจเองโดยใช้กระบวนการกลุ่มและข้อมูลสารสนเทศ และกระบวนการตัดสินใจ
ครู	<ul style="list-style-type: none"> เป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นทุกกรณี 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นผู้ร่วมงาน ร่วมตัดสินใจ เป็นนักพัฒนาและนักปฏิบัติร่วมกับผู้บริหาร และคณะกรรมการวางแผนพัฒนาระยะยาว (school charter) และการจัดทำแผนประจำปี
ผู้ปกครองหรือชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> เป็นผู้รับบริหารจากโรงเรียนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นทั้งผู้ให้ ผู้รับ ผู้ร่วมหุ้น ผู้สนับสนุนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ช่วยเหลือดูแลทรัพยากรบุคคลในโรงเรียน ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นในโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานให้การบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานบรรลุผลจำเป็นจะต้องกระจายอำนาจและพัฒนาสถานศึกษา ดังนี้

5.1 ดำเนินการให้สถานศึกษาพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ เป้าหมาย และวิธีการดำเนินการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ที่มุ่งสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง มิใช่จัดทำเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชารับทราบและชื่นชม ความสำเร็จอยู่ที่การปฏิบัติตามแผน มิใช่การนำเสนอแผนให้สถานศึกษามีทีมงานที่มีคุณภาพหลากหลาย จะต้องมีความทำงานทั้งแนวตั้งและแนวนอน โดยคณะครูเป็นผู้นำ ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีภาวะผู้นำสูง เปิดกว้างให้ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจรับรู้และชื่นชมผลงานร่วมกัน

5.2 ให้สถานศึกษามีทีมงานที่มีคุณภาพหลากหลาย จะต้องมีความทำงานทั้งแนวตั้งและแนวนอน โดยคณะครูเป็นผู้นำภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีภาวะผู้นำสูง เปิดกว้างให้ครู ผู้ปกครองมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจรับรู้และชื่นชมผลงานร่วมกัน

5.3 พัฒนาศักยภาพในสถานศึกษาให้เป็นมืออาชีพ ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ คุณธรรมจริยธรรมมีความสามารถและทักษะทั้งในด้านหน้าที่และกระบวนการ มีการพัฒนาตนเองให้ทันสมัยในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

5.4 พัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีกลไกในการจัดระบบข่าวสารข้อมูล มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัย สื่อสารได้หลายทาง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลไปยังผู้ปกครองและชุมชนภายนอกด้วย

5.5 ให้เกียรติและยกย่องครูเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เช่น การจัดทำป้ายหรือให้คำชมเชย การจัดเลี้ยงในวาระต่าง ๆ การให้เกียรติบัตร การเสนอเข้าประกวดผลงาน รวมทั้งการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น

5.6 ยกย่องผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นมืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จสามารถอำนวยความสะดวกและผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้า ประสบความสำเร็จสูงสามารถประสานพลังของกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างศรัทธาที่ทำให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียน ครูเปลี่ยนวิธีสอน จัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวจะต้องได้รับการยกย่องสรรเสริญในรูปแบบต่างๆ มีการประชาสัมพันธ์ที่ดีการดำเนินงานของสถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์ทุกด้านในด้านวิชาการจะต้องประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง การ

พัฒนาด้านอื่น เช่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดภูมิทัศน์ในโรงเรียน การจัดบริการที่ดี เช่น โครงการอาหารกลางวัน จำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management SBM) อาจเป็นชื่อใหม่ ในทางปฏิบัติมีสถานศึกษาไม่น้อยที่พัฒนาด้วยหลักการรูปแบบ และยุทธศาสตร์ที่หลากหลายดังกล่าว การบริหารงานแบบ SBM จะมีผลชัดเจนมากขึ้น เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาและทำความเข้าใจตั้งแต่แนวคิดและหลักการกระจายอำนาจการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพในระดับสากล ครูและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตัดสินใจและพัฒนาการทำงานให้เต็มตามศักยภาพ เพื่อความเข้มแข็งของสถานศึกษาสู่การพัฒนาชุมชนและประเทศชาติสืบไป

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
สถานภาพและเพศของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับคณะกรรมการ โรงเรียน เพราะบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการทั้งสองกลุ่มเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ซึ่งสามารถกล่าวได้เป็น 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

2.1.1. สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดไว้ 7 ประเภท ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากสถานภาพของแต่ละบุคคลที่มีมาที่แตกต่างกัน เช่น ผู้แทนผู้ปกครอง กับผู้ทรงคุณวุฒิ ย่อมมีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งกระทบกับระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงบทบาทของแต่ละคนให้มีความชัดเจน เพื่อให้ทราบว่า ความแตกต่างและความหลากหลายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนมีความเที่ยงธรรมหรือไม่ โดยเฉพาะผู้แทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีความรู้ ประสบการณ์ และอิทธิพลสูงกว่าผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน และผู้แทนศิษย์เก่า มีการครอบงำทางความคิดระหว่างกลุ่มผู้แทนที่มาจากสถานภาพต่างกันหรือไม่ หรือมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มีสถานภาพต่างกันหรือไม่ เป็นต้น พิทักษ์ จอมเมือง (2541 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

โรงเรียนประถมศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน โดยส่วนรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.1.2 เพศของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่น่าจะมีการศึกษาเพราะในปัจจุบันเป็นที่กังวลกันว่าเพศหญิงจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของโรงเรียนได้หรือไม่ หรือบางส่วนก็กังวลว่าเพศหญิงจะได้รับความไว้วางใจในการคัดเลือกเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการศึกษาการปฏิบัติงานระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เช่น ทรงศิลป์ ศิริบุญญา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความเห็นของข้าราชการครูและประชาชน อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในส่วนรวม และจำแนกตามสถานภาพและเพศ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน มากกว่าประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 แต่บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน นอกจากนี้ สุเมศวร พรหมมินทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานกับองค์กรรัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายจะปฏิบัติมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้ยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเพศ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบ เกี่ยวกับเพศ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยเพศกับระดับการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ

ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ (2527 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 8 กิจกรรม ตามความคิดเห็นของครูใหญ่ และครูกับกรรมการศึกษาและประชาชนในสภาพที่ปฏิบัติจริงและสภาพที่ควรปฏิบัติปรากฏผลดังนี้ ในสภาพที่ปฏิบัติจริงครูใหญ่และครูมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติกิจกรรมเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนให้มากส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับความคิดเห็นของกรรมการศึกษาและประชาชนในสภาพที่ควรปฏิบัติครูใหญ่และครูกับกรรมการศึกษาและประชาชนมีความคิดเป็นตรงกันทั้ง 8 กิจกรรม ว่าควรปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรมในเรื่องปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนของโรงเรียน ครูใหญ่ และครูมีความคิดเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่กรรมการศึกษาและประชาชนมีความเห็นว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารรายงานการประชุมกรรมการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา 30 โรงเรียน พบว่า โดยเฉลี่ยมีกรรมการศึกษาโรงเรียนละ 15 คน มีการประชุมกรรมการศึกษาปีละ 2 ครั้ง กรรมการมาประชุมครั้งละ 12 คน เรื่องที่ประชุมเรียงลำดับความถี่จากสูงลงมามีดังนี้ ลำดับที่ 1 เรื่องการชี้แจงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา และหน้าที่ของกรรมการศึกษา ลำดับที่ 2 เรื่องการสร้างรั้วโรงเรียน สนามกีฬา ถังน้ำฝน และถนน และลำดับที่ 3 ได้แก่เรื่องการจัดงานวันสำคัญแห่งชาติ การจัดงานประจำปีของโรงเรียน

ไพศาล อินทัมทัน (2527 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการประจำโรงเรียนประถมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังที่จะให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติหน้าที่ตามกำหนดไว้ให้มากกว่าที่ได้ปฏิบัติจริงอยู่ กล่าวคือ ทั้งสองกลุ่ม ต้องการให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติหน้าที่ในด้านการประสานงานกับสถาบันต่างๆ ในชุมชนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ด้านการให้คำแนะนำหรือเสนอแนะแก่ผู้บริหารโรงเรียน และด้านการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจการทั่วไปของโรงเรียนตามลำดับ

โยทะกา แก้วปลั่ง (2529 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องสภาพการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กรรมการศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาโรงเรียนมากที่สุด ส่วนการให้คำปรึกษาแนะนำได้ปฏิบัติน้อยเพราะกรรมการศึกษาส่วนมากคิดว่าไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนเท่าครู

สุนทร ขอบทำดี (2534 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทในด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน มีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ประสานงานให้มีการเผยแพร่ข่าวสารในที่ชุมชน และขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองมาเยี่ยม โรงเรียน โดยร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้านการให้บริการแก่ชุมชนมีส่วนร่วมเสนอแนะและประสานงานให้โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานอื่นบริการความรู้แก่ประชาชนที่โรงเรียน และแสวงหาความช่วยเหลือจากชุมชนนำมาปรับปรุงอาคารสถานที่ไว้บริการชุมชนในด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน มีบทบาทขอความร่วมมือให้โรงเรียนจัดกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่นให้ครูนักเรียนร่วมพัฒนาชุมชน และสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมกับประชาชน ในด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน มีบทบาทขอความร่วมมือประชาชนร่วมกิจกรรมวันสำคัญที่โรงเรียน ช่วยพัฒนาโรงเรียนด้วยแรงงาน ช่างก่อสร้าง และวิทยากรซึ่งยังมีน้อย และแสวงหาความช่วยเหลือนักเรียนจากชุมชนโดยจัดอาหารกลางวัน ทู่นักเรียน และด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น มีบทบาทแสวงหาความช่วยเหลือจากประชาชน นำมาสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนในการแข่งขันกีฬา งานวันเด็ก เข้าค่ายพักแรม จากกลุ่มบุคลากร ศิษย์เก่า จัดตั้งกองทุนมูลนิธิเพื่อพัฒนาโรงเรียนและให้ข้อมูลและการให้บริการของโรงเรียนแก่หน่วยงานอื่น คือ วัด สถานีนามัย สภาดำบล ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการศึกษา คือ กรรมการไม่มีเวลาให้คำปรึกษาเนื่องจากต้องประกอบอาชีพส่วนตัว

นริวรรณ พรหมชุม และคณะ (2537 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคองจังหวัด ขอนแก่น พบว่ากรรมการศึกษาไม่มีลักษณะเป็นตัวแทนของคนในชุมชนทั้งเพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม สำหรับปัญหาในการมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษา ส่วนใหญ่คือ ขาดความรู้เกี่ยวกับงาน และบทบาทของตนเอง ไม่มีเวลาพอ และถูกขอบริจาคทรัพย์สินของ ส่วนปัญหาของกรรมการศึกษาเกือบครึ่งหนึ่งคือผู้บริหาร โรงเรียนไม่ให้โอกาสในการมีส่วนร่วม และขาดความร่วมมือจากประชาชนไปติดต่อ

ปฐม พฤกษาไพบูลย์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความรู้ ความเข้าใจของคณะกรรมการโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กรรมการ โรงเรียนทั้งสามส่วน มีความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการ โรงเรียน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ โรงเรียน พ.ศ. 2539 และด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการแนวคิดและปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังการแต่งตั้งคณะกรรมการ โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ยังไม่เป็นที่พอใจเท่าที่ควร ปัญหาที่พบ คือ กรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียน พ.ศ. 2539 โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี กรรมการโรงเรียนขาดการกระตุ้น และโรงเรียนยังไม่มี การสรุปรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ โรงเรียนอย่างเป็นทางการและเป็นระบบ

พิทักษ์ จอมเมือง (2541 : บทคัดย่อ) ให้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยส่วนรวมและรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษาตามตัวแปรสภาพของคณะกรรมการ โรงเรียน โดยส่วนรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ผู้บริหารและข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติงานสูงกว่าผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติงานสูงกว่าผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน

ทรงศิลป์ สิริบุญญา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและประชาชน อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลากรในส่วนรวม และจำแนกตามสถานภาพและเพศ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน มากกว่าประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 แต่บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะดังกล่าว โดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน
3. บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน

สุเมศวร์ พรหมมินทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานกับองค์กรภาครัฐ และเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายจะปฏิบัติมากกว่าเพศหญิง

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีตำแหน่งต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่าตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานแตกต่างกับคณะกรรมการตำแหน่งอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานมากกว่าคณะกรรมการตำแหน่งอื่น คู่อื่นไม่พบความแตกต่าง

4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์เรื่องระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการควรเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ ควรสนับสนุนให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์แก่คณะกรรมการ ควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการต่างๆ มีส่วนร่วมในการ การบริหารงบประมาณอย่างโปร่งใสและควรติดตามผล ประเมินผลเป็นระยะ

ปราโมทย์ กิ่งแก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภูเก็ต ตามตัวแปรสภาพ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านการกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา และด้านการให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนด้านการให้ความเห็นชอบแผนการปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ ด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานและด้านการปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานในสังกัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการให้ความเห็นชอบการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้แทนครูมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาสูงกว่า ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ยกเว้น ด้านการส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรศึกษาทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ นโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาของสถานศึกษาให้ชัดเจน มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี และวิเคราะห์สภาพของท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำสาระหลักสูตร ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานให้รับทราบอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ควรมีการให้ความรู้ในเรื่องการพิทักษ์สิทธิเด็ก และกำหนดมาตรการเฝ้าระวังป้องกันเหตุการณ์ที่จะทำให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็กไว้อย่างชัดเจน ควรกำหนดให้ชัดเจนว่า งบประมาณส่วนใดที่คณะกรรมการต้องมีส่วนร่วมในการบริหาร ควรมีการสำรวจแหล่งทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกในท้องถิ่น มีการจัดทำทะเบียนวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสะดวกในการสรรหาเข้ามาช่วยพัฒนาการศึกษา มีการประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือ ตลอดจนสำรวจความต้องการของ

ชุมชนอย่างต่อเนื่อง และควรกำหนดแนวทางปฏิบัติ และวิธีการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 งานวิจัยจากต่างประเทศ

สมิท (Smith.1971 : 2377-A ; อ้างใน พิทักษ์ จอมเมือง. 2541 : 27-28) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการศึกษา ในการวางแผนและพัฒนาของมหาวิทยาลัยมลรัฐมิชิแกน พบว่า สมาชิกของคณะกรรมการศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชน มีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จ ในการพัฒนาการศึกษา คณะกรรมการศึกษาจากประชาชนไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยคณะกรรมการไม่ได้มีส่วนรู้เห็น คณะกรรมการศึกษา และผู้บริหาร โรงเรียนเห็นพ้องต้องกันว่า โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้นไปกว่าเดิม หากได้มีคณะกรรมการดังกล่าว เข้าร่วมกิจกรรม ต่าง ๆ ของโรงเรียน

ฮาร์โรลด์ (Harold. 1983 : 2517 -A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจ บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการทำวิจัยพบว่า คณะกรรมการศึกษามีบทบาทสำคัญสามารถ ในการกำหนดนโยบาย และการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของท้องถิ่น

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ทราบว่า คณะกรรมการโรงเรียนหรือคณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งส่วนมากยังมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่าหน่วยงานทางการศึกษาจะให้ความสำคัญต่อคณะกรรมการมากโดยการกำหนดบทบาทและหน้าที่ไว้ แต่การดำเนินงานในปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนดี ประกอบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ยังบกพร่อง ไม่สอดคล้องและครบถ้วนเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้